

БАТИРГАРЕЕВА В. С., НЕТЕСА Н. В. К ПРОБЛЕМЕ ОПРЕДЕЛЕНИЯ УГОЛОВНО НАКАЗУЕМЫХ ФОРМ СЕПАРАТИЗМА

Рассмотрена наиболее актуальная социальная проблема современности – явление сепаратизма. Раскрыто содержание сепаратизма с позиции доктринальных достижений, положений международного права и отечественного законодательства. В зависимости от уровней проявления сепаратизма дана его структура, а также проанализированы формы сепаратизма с точки зрения преследуемой цели. На основании этого проведено разграничение смежных составов преступлений и отграничение уголовно наказуемого сепаратизма от деяний, не влекущих уголовную ответственность.

Ключевые слова: сепаратизм, формы сепаратизма, территориальная целостность, территориальная неприкосновенность, насильственный способ.

BATYRGAREIEVA V. S., NETESA N. V. ON THE PROBLEM OF DEFINING CRIMINALLY LIABLE SEPARATISM FORMS

The article is devoted to the most significant social problem – the phenomenon of separatism. The essence of separatism is revealed considering the doctrinal achievements, the statements of international law and national legislation. The separatism structure is outlined by the degrees of its expression and the forms of separatism have been analyzed according to the pursued aim. It has been stated that separatism can appear as external (in case of changing Ukrainian state border) or internal one (if the region stays within the state). As well it has been determined that considering the pursued aim, external separatism can be directed on creating a new independent state or joining another country. Internal separatism is a pursuit of receiving larger autonomy in a certain sphere (cultural, religious, ethnic, economical etc.) or establishing an autonomous entity within the boundaries of the national territory. On this basis similar corpora delictorum, foreseen by Articles 109 and 110 of the Criminal Code, have been distinguished and criminally liable separatism has been delimited from non-criminal acts. It has been proved that all the forms of external separatism and internal separatism forms, connected with changing Ukrainian administrative-territorial structure meet the elements of offence under the Art. 110 of the Criminal Code. Wherein, the essential condition of criminal responsibility under the Art. 109 of the Criminal Code is the violent method of crime commitment. The aim of changing the territory boundaries or the state border of Ukraine is an essential element of crime, foreseen by Art. 110 of the Criminal Code, so that only the external separatism forms are criminally liable under this legal norm.

Keywords: separatism, forms of separatism, territorial integrity, territorial inviolability, violent method.

УДК [343.13:344.2](477)

А. А. БАБИЧ,

здобувач

Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, УЧИНЕНИХ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Розглянуто проблемні питання, які виникають на початковій стадії досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у Збройних силах України. Обґрунтовано необхідність внесення змін у чинний Кримінальний процесуальний кодекс у зв'язку зі специфікою військової служби.

Ключові слова: досудове розслідування, Збройні сили України, початок, кримінальне провадження, військовослужбовець, Єдиний реєстр досудових розслідувань, повідомлення.

З прийняттям нового КПК України відбулися суттєві зміни у досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень. Зміни актуальні і в контексті процесуального порядку початку досудового розслідування кримінальних пра-

випорушень у Збройних силах України із їх специфічними рисами військової служби. Як слушно зазначає Є. І. Григоренко, військова служба, її характер, підвищена небезпека для життя осіб, що її проходять, додаткові

обов'язки, підвищені навантаження, додаткова відповідальність, обмеження конституційних прав і свобод та інші обставини відрізняють її як від інших видів державної служби, так і взагалі від інших видів діяльності людини та передбачає необхідність додаткових соціальних і правових гарантій для осіб, що її проходять [1, с. 33].

Метою статті є визначення особливостей початку досудового розслідування кримінальних правопорушень у Збройних силах України, а також визначення оптимальних процесуальних дій та термінів на початку досудового розслідування для ефективного виконання задач кримінального судочинства у законних військових формуваннях, підпорядкованих Збройним силам України.

Питанням початку досудового розслідування за новим КПК України приділяли увагу такі вчені, як: Ю. П. Аленін [2], О. В. Баганець [3], В. В. Вапнярчук [4], О. Д. Квашук [5], О. Ю. Татаров [6], В. І. Фаринник [7], І. В. Чурікова [8], Л. В. Юрченко [9] та інші.

Відповідно до ст. 214 чинного КПК України досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань [10]. Але не всі вчені з цим погоджуються. Так, Л. В. Юрченко вважає, що кримінально-процесуальна діяльність відповідних органів починається з моменту отримання відомостей про вчинене кримінальне правопорушення, тому що між заявником, потерпілим та співробітниками правоохоронних органів, що ведуть боротьбу зі злочинністю, на підставі відповідних законодавчих актів (наприклад, Закони України «Про міліцію», «Про Службу безпеки України») виникають відповідні кримінально-процесуальні правовідносини [9, с. 339]. Так, наприклад, у разі скоєння військового злочину, передбаченого ст. 403 КК України, – невиконання наказу начальника, кримінально-процесуальні відносини виникають між заявником командиром (начальником), військовим керівництвом частини, де відбулось правопорушення, та органами досудового розслідування – міліції (або прокуратури відповідно до перехідних положень КПК України), що мають зареєструвати відповідну заяву в Єдиному реєстрі досудових розслідувань.

Стаття 214 КПК України замінила собою стадію порушення кримінальної справи, яка існувала у КПК України 1960 року [11].

За КПК України 1960 року за усіма кримінальними правопорушеннями, скоєними у

Збройних силах України, проводилось розслідування спеціалізованими підрозділами дізнання та досудового слідства. Функція дізнання покладалася на командирів (начальників) військових підрозділів. Командири (начальники) приймали заяви (повідомлення) про злочин або особисто виявляли злочинне діяння, самостійно проводили перевірочну функцію, приймали рішення щодо порушення кримінальних справ за наявності ознак злочину і вже зібрані матеріали передавали до військової прокуратури. З 2002 року у Збройних силах України з'являється спеціалізований правоохоронний орган – Військова служба правопорядку у Збройних силах України, як аналог оперативним підрозділам у Міністерстві внутрішніх справ, Державній прикордонній службі України. Військова служба правопорядку у Збройних силах України виконувала функцію дізнання та провадила оперативно-розшукові заходи. У Збройних силах України існувала власна система перевірки оперативної інформації про злочинне діяння.

Автори нового КПК України відмовились від дослідчої перевірки заяв, повідомлень із ознаками кримінального правопорушення. В. І. Фаринник зауважує, що важливою новелою нового КПК України є положення щодо відмови від інституту порушення кримінальної справи. За таких умов громадяни матимуть змогу реалізувати право на захист своїх інтересів відразу після надходження заяви чи повідомлення про злочин. Кожне повідомлення громадянина буде розглянуте та відповідно буде прийнято рішення щодо них. Відсутність інституту дослідчої перевірки також дозволить уникнути повторного проведення деяких процесуальних дій, які необхідно проводити в рамках дослідчої перевірки (опитування-допит) [7].

Так О. Ю. Татаров приводить дані, що оперативне реагування на зазначені звернення громадян здійснюється в усіх випадках, однак лише 30 % заяв та повідомлень містять достатні дані про вчинення злочину й, відповідно, по них здійснюється повноцінне розслідування. По інших же 70 %, які не містять подібних відомостей, приймається рішення про відмову в порушенні кримінальної справи [6].

На сьогодні чинний КПК України не передбачає підрозділів дізнання у Збройних силах України. Питаннями досудового розслідування кримінальних правопорушень, учинених у Збройних силах України, згідно з розділом XI «Перехідні положення» Кримінального процесуального кодексу України займається спеціа-

лізована прокуратура з нагляду за додержанням законів у воєнній сфері. Функцію досудового розслідування чинний КПК України поклав на підрозділи Міністерства внутрішніх справ. Вони і повинні провадити перевірку заяв і повідомлень про скоєні кримінальні правопорушення у Збройних силах України та приймати рішення щодо початку досудового розслідування.

У частині 3 ст. 214 КПК України 2012 року вказується на заборону проведення будь-яких слідчих дій до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань і тягне за собою відповідальність за таке порушення. Як зауважує О. В. Баганець, досудове розслідування починається автоматично, що фактично призведе до того, що зацікавлені особи позбавлені можливості в судовому порядку оскаржити законність та обґрунтованість такого рішення [3]. Вже на цьому етапі кримінального провадження виникає питання про можливість захисту своїх конституційних прав особи, щодо якої починаються процесуальні дії. Норми, закладені в КПК України 2012 року, унеможливають розгляд судом на стадії досудового розслідування скарг на рішення слідчого та прокурора про початок кримінального провадження.

Отже, постає питання, яким чином військовослужбовці можуть реалізовувати свої конституційні права у разі звернення до органів досудового розслідування з заявами, повідомленнями про кримінальні правопорушення, які стали їм відомі. Згідно зі ст. 1-2 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» військовослужбовці користуються усіма правами і свободами людини та громадянина, гарантіями цих прав і свобод, закріпленими в Конституції України та законах України, з урахуванням особливостей, встановлених цим та іншими законами [12]. А особливості проходження встановлюються відповідними статутами. У загальних обов'язках військовослужбовців, визначених Законом України «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України», вказується, що про все, що сталося з військовослужбовцем і стосується виконання ним службових обов'язків, військовослужбовець зобов'язаний доповідати своєму безпосередньому начальникові [13]. Яким чином зберегти таємність слідства? Враховуючи сувору військову субординацію важко уявити ситуацію, коли військовослужбовець звернеться до органів МВС (прокуратури) без повідомлення про це своєму військовому командуванню. Відпо-

відно до підп. 1.1. розд. 2 наказу Генеральної прокуратури України від 17 серпня 2012 року № 69 «Про Єдиний реєстр досудових розслідувань» особа, яка заявляє про кримінальне правопорушення, має поставити свій підпис [14].

На думку багатьох учених, положення ст. 214 КПК України потребує доопрацювання з урахуванням здобутків науки кримінального процесу та практики до 2012 року. Розробники нового КПК України, скасувавши дослідчу перевірку, багато сподівань поклали на беззастережне виконання своїх обов'язків працівниками правоохоронних органів, їх високопрофесійну кваліфікацію. Але всі ми люди зі своїми вадами, і так званий «людський фактор» однозначно вплине на результати. Як слушно відмічає О. Д. Квашук, максималізм розробників КПК щодо початку досудового розслідування за кожним сигналом про кримінальне правопорушення наштовхнувся на неможливість і відсутність потреби правоохоронної системи (з різних причин) розслідувати усі їх у формі, встановленій КПК. Та й у КПК (ст. 214) йдеться про обов'язок слідчого, прокурора розпочати досудове розслідування за відомостями не про кожне діяння, про яке йдеться у заяві чи повідомленні, а лише про те, що має ознаки кримінального правопорушення [5, с. 42].

Як справедливо зазначає Ю. Алєнін, процесуальний порядок, запропонований ст. 214 КПК України, не враховує загальні положення процесуальної діяльності та національні правові традиції. Будь-яка процесуальна галузь процесуального права має передбачати попередній, перевірочний, фільтраційний етап перед основним провадженням. Специфікою кримінального судочинства є і те, що в ньому кілька основних проваджень: досудове розслідування, судовий розгляд, перегляд судових рішень повинні мати відповідний фільтраційний механізм. Запропонований порядок розпочинання досудового розслідування також не передбачає прийняття відповідного процесуального рішення у формі постанови слідчого або прокурора, що не узгоджується з ч. 3 ст. 110 КПК України, згідно з якою рішення слідчого приймаються саме у формі мотивованої постанови. Крім того, відсутність формального початку кримінального провадження у формі постанови також робить неможливим оскарження факту його порушення. Зазначений механізм розпочинання досудового розслідування не передбачає і здійснення за ним судового контролю, що не узгоджується з Рішенням Конституційного Суду України у справі про розгляд судом окремих постанов

слідчого і прокурора від 30 січня 2003 р. [2, с. 202].

Може виникнути ситуація, коли за заявою відносно військовослужбовця було внесено дані в Єдиний реєстр досудових розслідувань, у провадженні він проходить як свідок. Рішення у справі не відбувається, але дані з Єдиного реєстру досудових розслідувань відносно військовослужбовця не зникають. Оскаржити внесення даних до Єдиного реєстру досудових розслідувань не можна, що тягне серйозні наслідки щодо виконання військового обов'язку, де обов'язковий допуск до режимної інформації, об'єктів.

Залишається відкритим питання відмежування інформації з ознаками кримінального правопорушення від інших правопорушень. Чинний КПК України чітко не регламентує порядок подальших процесуальних дій щодо відкритих кримінальних проваджень, які під час подальшої перевірки не підтвердили ознак кримінальних правопорушень. І. В. Чурікова ставить питання так: «Що робити із заявами та повідомленнями, які були прийняті як інформація, що може свідчити про вчинення кримінального правопорушення, а після перевірки (проведення огляду місця події) не має ознак кримінального правопорушення (на цей час злочину), а в ЄРДР має бути внесена, тому що не може бути не внесена?» [2, с. 229]. Так, наприклад, заяву про непокору або невиконання наказу командира (начальника) було внесено до Єдиного реєстру досудових розслідувань, але після перевірки було встановлено, що вчинене діяння не має ознак кримінального правопорушення, так як відданий наказ був явно злочинним або завідомо нездійсненим.

Цікавим питанням залишається приймання уповноваженими на це службовими особами заяв, повідомлень про кримінальне правопорушення, а у подальшому – внесення цих даних до Єдиного реєстру досудових розслідувань. В. В. Вапнярчук зауважує про необхідність встановлення особи заявника. Але відсутність документів, що підтверджують особу, не є перешкодою для прийняття заяви про кримінальне правопорушення [4, с. 182]. Ще одним цікавим моментом є анонімні заяви (пошта, телефон). Як не дивно, але КПК України визначає про необхідність унесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і такі повідомлення, без жодної процесуальної дії щодо перевірки отриманого анонімного повідомлення. Чи можна розпочинати досудове слідство чи дізнання у такому випадку без попередньої

перевірки? В. В. Вапнярчук зауважує, що першоджерелом речового доказу є сам предмет, тому анонімність речового доказу не впливає на його доказове значення (наприклад, письмове повідомлення про вибух, який начебто готується, буде речовим доказом у провадженні про завідомо неправдиве повідомлення про вибух (ст. 259 КК); письмове анонімне повідомлення про вчинення кримінального правопорушення конкретно особою може бути речовим доказом у провадженні про завідомо неправдиве повідомлення про злочин (ст. 383 КК)).

Згідно з положенням про Єдиний реєстр досудових розслідувань заява чи повідомлення про кримінальне правопорушення вважаються поданими з моменту попередження особи про кримінальну відповідальність. Але як слушно зауважує Л. В. Юрченко, у КПК України зовсім не передбачений обов'язок слідчого, прокурора, іншої службової особи, уповноваженої на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальне правопорушення, попередити фізичну особу: заявника або потерпілого про кримінальну відповідальність за свідомо неправдиве повідомлення про злочин, передбачену ст. 383 КК [9, с. 340]. Як зауважує А. С. Белоусов, всі ці обставини вказують на те, що новий КПК України відкриває більші можливості для написання необгрунтованих заяв і у правоохоронні органи з корисливою метою, при цьому не боячись відповідальності за неправдиве повідомлення [15, с. 13].

Враховуючи вищевказані проблеми початку досудового розслідування після 2012 року, автор вважає, що в новий КПК України потрібно внести зміни щодо попередньої перевірки заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення. Так, статтю 214 КПК України має бути викладено у такій редакції: «Орган дізнання, слідчий, керівник слідчого органу зобов'язані прийняти, перевірити повідомлення про будь-який вчинений злочин і в межах своєї компетенції, встановленої цим Кодексом, прийняти щодо нього рішення в строк не пізніше трьох діб із дня надходження зазначеного повідомлення. Під час перевірки повідомлення про злочин орган дізнання, слідчий, керівник слідчого органу вправі вимагати провадження документальних перевірок, ревізій, досліджень документів, предметів, трупів і залучати до участі в цих перевірках, ревізіях, дослідженнях фахівців, давати органу дізнання обов'язкові для виконання письмові доручення

про проведення оперативно-розшукових заходів».

Щодо військових злочинів і злочинів, учинених військовослужбовцями, таку перевірку мають здійснювати підрозділи Військової служби правопорядку у Збройних силах України.

Окремо необхідно зупинитися на питанні початку досудового розслідування кримінальних правопорушень, скоєних військовослужбовцями у миротворчих місіях, на водному чи повітряному транспорті поза межами України.

Відповідно до ст. 4 КПК України дія кодексу розповсюджується на провадження кримінальних правопорушень, учинених на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписане до порту, розташованому в Україні. Крім того, відповідно до ст. 4 дія КПК України поширюється на особовий склад Збройних сил України, який перебуває на території іншої держави, якщо це передбачено міжнародними договорами, ратифікованими Верховною Радою України.

Глава 41 КПК України є новелою КПК України 2012 року. Вона визначає службових осіб, уповноважених на вчинення процесуальних дій (ст. 519); самі процесуальні дії під час кримінального провадження на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України (ст. 520); строк звернення із клопотаннями про арешт, тимчасове вилучення майна (ст. 521); строк законного затримання особи (ст. 522); місце проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень, учинених на території суден України (ст. 523).

Частина 3 ст. 214 КПК України визначає, що у разі виявлення ознак кримінального правопорушення на морському чи річковому судні, що перебуває за межами України, досудове розслідування розпочинається негайно; відомості про нього вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань із першої ж нагоди.

Відповідно до ст. 520 КПК України капітан судна України на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні, зобов'язаний негайно провести необхідні процесуальні дії. Відповідно до ч. 2 ст. 523 КПК України

досудове розслідування кримінального правопорушення здійснюється слідчим органу досудового розслідування, юрисдикція якого поширюється на територію місцезнаходження порту приписки.

Слід зазначити, що якщо КПК України 2012 року визначає у главі 41 кримінальне провадження на українському транспорті, що перебуває за межами України, то порядок розслідування злочинів, учинених особовим складом Збройних сил України на території інших держав, зовсім не визначено.

Відповідно до особового складу Збройних сил України, який перебуває на території іншої держави, КПК України має бути доповнений порядком провадження щодо кримінальних правопорушень, учинених на території розташування особового складу Збройних сил України за кордоном. Вважаємо, що ч. 3 ст. 4 КПК України для врегулювання такого складного питання не достатньо. Главу 41 КПК України, на думку автора дослідження, має бути доповнено нормою про те, що службовою особою, уповноваженою на вчинення процесуальних дій, є командир миротворчого контингенту Збройних сил України (ст. 519) та уповноважені особи Військової служби правопорядку у Збройних силах України, які входять у склад миротворчого контингенту; уповноважені службові особи зобов'язані негайно провести необхідні процесуальні дії після повідомлення про обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення на території розташування миротворчого контингенту Збройних сил України (ст. 520); командир миротворчого контингенту Збройних сил України або уповноважені особи Військової служби правопорядку у Збройних силах України мають право затримати особу на необхідний строк, але не більше як на 48 годин, і зобов'язані надати затриманій особі доступ до отримання правової допомоги (ст. 522); досудове розслідування кримінальних правопорушень, учинених на території миротворчого контингенту Збройних сил України за кордоном, здійснюється слідчим органу досудового розслідування, юрисдикція якого поширюється на територію місцезнаходження військового підрозділу, на території України, від якого відраджений військовослужбовець, який учинив злочинне діяння (ст. 523).

Список використаних джерел

1. Григоренко Є. І. Конституційні засади проходження військової служби громадянами України: проблеми теорії та практики : монографія / Є. І. Григоренко. – Харків : Право, 2010. – 280 с.

2. Аленін Ю. П. Початок досудового розслідування за КПК України 2012 року / Ю. П. Аленін // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 1. – С. 198–203.
3. Баганець О. Щодо необхідності внесення змін і доповнень в КПК України 2012 року в частині порядку початку досудового розслідування / Олексій Баганець [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://baganets.com/public/schodo-neobh-dnost-vnesennja-zm-n-dopovnen-v-kpk-ukra-ni-2012-roku-v-chastin-porjadku-pochatku-dosudovogo-rozsl-duvannja.html>.
4. Вапнярчук В. В. Сутність початку досудового розслідування за новим КПК України / В. В. Вапнярчук // Актуальні проблеми права: теорія і практика. – 2013. – № 26. – С. 177–186.
5. Квашук О. Д. Рішення про відмову у початку досудового розслідування / Квашук О. Д. // Матеріали круглого столу «Кримінальний процесуальний кодекс України: перші проблеми та здобутки», 20 листоп. 2013 р. / Запоріж. обл. держ. адміністрація ; Запоріж. міська рада ; Класич. приват. ун-т [та ін.]. – Запоріжжя : Класич. приват. ун-т, 2013. – С. 41–43.
6. Татаров О. Ю. Початок досудового розслідування за кримінальним процесуальним кодексом України : [доповідь] [Електронний ресурс] / Татаров Олег Юрійович // Програма конференції на тему «Новачі кримінально-процесуального законодавства», 6 лип. 2012 р., м. Дніпропетровськ. – Режим доступу: <http://www.dduvs.in.ua/assets/files/news3/KPK/material.doc>. – С. 23–26.
7. Фаринник В. І. Деякі особливості початкового етапу досудового розслідування за Кримінальним процесуальним кодексом України / В. І. Фаринник // Матеріали круглого столу з експертного обговорення нового Кримінального процесуального кодексу України [Електронний ресурс] / Нац. шк. суддів України. – Режим доступу: <http://www.nsj.gov.ua/training/judges/kpk2/>.
8. Чурікова І. В. Початок досудового розслідування у кримінальному процесі України / І. В. Чурікова // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 2. С. 226–231.
9. Юрченко Л. В. Особливості початку досудового розслідування за новим кримінальним процесуальним законодавством України / Л. В. Юрченко // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки». – Т. 26 (65). – 2013. – № 1. – С. 338–343.
10. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 465 1-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
11. Кримінально-процесуальний кодекс України : закон України від 28.12.1960 № 1001-05 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1002-05>.
12. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : закон України від 20.12.1991 № 2011-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12/\\$](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12/$).
13. Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України : закон України від 24.03.1999 № 548-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14>.
14. Про Єдиний реєстр досудових розслідувань : наказ Ген. прокуратури України від 17.08.2012 № 69 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/pro-edinii-reestr-dosudovih-rozsliduvan-doc110019.html>.
15. Белоусов А. С. Проблема личных данных в Едином реестре досудебных расследований / Белоусов А. С. // Матеріали круглого столу «Кримінальний процесуальний кодекс України: перші проблеми та здобутки», 20 листоп. 2013 р. / Запоріж. обл. держ. адміністрація ; Запоріж. міська рада ; Класич. приват. ун-т [та ін.]. – Запоріжжя : Класич. приват. ун-т, 2013. – С. 13–14.

Надійшла до редколегії 13.03.2014

БАБИЧ А. А. ОСОБЕННОСТИ НАЧАЛА ДОСУДЕБНОГО РАССЛЕДОВАНИЯ УГОЛОВНЫХ ПРАВОНАРУШЕНИЙ, СОВЕРШЕННЫХ В ВООРУЖЕННЫХ СИЛАХ УКРАИНЫ

Рассмотрены проблемные вопросы, возникшие на начальной стадии досудебного расследования уголовных правонарушений, совершенных в Вооруженных силах Украины. Обоснована необходимость внесения изменений в действующий Уголовный процессуальный кодекс в связи со спецификой военной службы.

Ключевые слова: досудебное расследование, Вооружённые силы Украины, начало, уголовное правонарушение, военнослужащий, Единый реестр досудебных расследований, сообщение.

BABYCH A. A. DISTINCTIVE FEATURES OF THE BEGINNING OF THE PREJUDICIAL INQUIRY OF THE CRIMINAL OFFENCES COMMITTED IN THE UKRAINIAN ARMED FORCES

The article deals with distinctive features The problematic issues that arise during of the initial stage of the prejudicial inquiry of the criminal offences committed in the Ukrainian Armed Forces are considered. The grounds for the need to introduce changes into the Criminal Procedural Code currently in force are given due to the specifics of the military service.

The author indicates that the provisions of the new Ukrainian Criminal Procedural Code deny the opportunity for military personnel whose data have been entered into the Unified register of prejudicial inquiries to appeal this decision, which constitutes a gross violation of their constitutional rights, resulting in negative consequences.

The article looks into problematic questions of ensuring the rights of military personnel at the initial stage of the prejudicial inquiry. The work also puts forward propositions on the necessity to restore the stage of the institution of a criminal case and the formulation of the decision in an appropriate resolution, as well as a determination of the legal status of the operative units of the Military Service of Law and Order in the Armed Forces of Ukraine.

A special attention is given to the determination of the powers of the commanders of military units that investigate criminal offences in military units beyond the borders of Ukraine.

Keywords: *prejudicial inquiry, Ukraine Armed Forces, beginning, criminal offense, military, Unified register of prejudicial inquiries, data.*

УДК 343.622

А. В. БАЙЛОВ,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінального права та кримінології

факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОЧАТКОВОГО МОМЕНТУ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ

Проаналізовано існуючі в теорії кримінального права спірні позиції учених щодо визначення початкового моменту кримінально-правової охорони життя людини. Запропоновано зміни до чинного кримінального законодавства.

Ключові слова: *життя людини, початок життя людини, людський плід, кримінально-правова охорона, умиртвіння плода людини.*

Згідно зі ст. 3, 27 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Кожна людина має невід'ємне право на життя. Одним з головних завдань кримінального права України є охорона особи, її життя і здоров'я.

Визначення початкового моменту кримінально-правової охорони життя людини, перш за все, дозволяє правильно кваліфікувати злочини проти життя та здоров'я особи, відмежовувати вбивство від діяння, яке не містить ознаки злочину, а також незаконного проведення абортів, окрім того, дозволяє уникнути судових помилок стосовно кримінальних проваджень цієї категорії справ.

Слід зазначити, що розглядуване питання не оминає жоден із учених, досліджуючи відповідальність за посягання на життя та здоров'я особи, але можна констатувати, що чим більше правників визначають початок кримінально-правової охорони життя людини, тим більше різних позицій існує в теорії кримінального права. Звідси можна зробити висновок, що у тих випадках, де не існує єдиної думки

дослідників щодо будь-якого питання кримінального права, не буде однакового та чіткого застосування закону про кримінальну відповідальність у правозастосовчій діяльності.

Так, аналізуючи монографічні та дисертаційні дослідження за останні два роки, наприклад, праці українських правників – О. В. Шевченко «Кримінальна відповідальність за вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини», К. О. Черевка «Кримінально-правова та кримінологічна характеристика незаконного проведення абортів», І. В. Павленко «Кримінальна відповідальність за проведення абортів», можна дійти висновку про відсутність єдиного вирішення проблеми, яка аналізується в цій статті.

Визначали початковий момент кримінально-правової охорони життя людини у своїх роботах такі вчені, як: М. К. Аніянц, М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. В. Бородін, О. В. Бурко, В. О. Глушков, В. А. Голіченков, І. І. Горелік, В. К. Грищук, П. С. Дагель, П. А. Дубовець, М. І. Дубиніна, М. Д. Дурманов, А. А. Жижиленко, М. І. Загородніков, М. Й. Коржанський, О. І. Коробєєв,